

LJUDSKE ZBORNE MAŠE

Ljudske zborne maše imenujemo tiste maše, pri katerih mašniku odgovarjamo, skupaj molimo in pojemo. So več kakor »recitirane maše«, pri katerih le skupaj molimo mašne molitve. So tudi več kakor zgolj »missa dialogata«, pri kateri verniki mašniku le odgovarjajo.

Ideal je, da bi bile vsaj nedeljske farne maše pete maše. Tako je bilo svoj čas povsod pri nas. To je pa za premnogo župnij nedosegljiv vzor. Res smo v aprilu leta 1960. dobili od svete stolice dovoljenje, da se smejo pri navadnih petih mašah peti deli mašnega ordinarija v živem narodnem jeziku. Ljubljanski ordinarij je izdal celo imenski seznam skladb, ki pridejo pri tem v poštev. Posebno je bila priporočena »Velika maša« Gregorja Riharja. Ljudske mašne pesmi naj bi peli vsi verniki.

Dokler pa niti tega ne moremo izvesti, pa ostane ideal za farne maše ljudska zborna maša, pri kateri pa more tudi cerkveni pevski zbor kaj zapeti. Zborna maša je, kakor je dejal menda kardinal Lercaro, »peta maša in recto tono«. Škofje jo priporočajo ponekod že celih dvajset let!

Kaj je bilo storjenega?

Obsežna in podrobna navodila za sodelovanje vernikov pri maši so izšla v dveh največjih slovenskih škofijah že leta 1956. Naslednje leto 1957. je bilo po vseh naših škofijah mašno leto, ki je bilo potem podaljšano tudi za naslednje leto. Pastirsko pismo škofov Jugoslavije leta 1957. je govorilo o maši. Škofijska navodila so opozarjala tedaj na vzgojo ministrantov, na lepo in snažno mašno perilo in posodo, na lepo maševanje in vzgajanje vernikov k sodelovanju.

V začetku leta 1957. smo dobili tudi Ljudsko zborna mašo, ki jo je verski mesečnik Družina natisnila v nakladi sto tisoč izvodov, da so jo mogle v zadostnem številu dobiti vse župnije slovenskih škofij. Kmalu nato je Ljudsko zborna mašo natisnil v posebni priročni knjižici nadškofiljski ordinariat v Beogradu; v tej izdaji so dodane tudi najnavadnejše mašne pesmi, porabne za petje pri ljudski zborni maši. Isto leto je natisnil ljudsko zborna mašo tudi molitvenik V občestvo združeni, ki je imel že v prvi izdaji sto tisoč naklade. Tekstov je torej dovolj.

Za uvajanje ljudske zborne maše sta izšla tudi dva praktična pripomočka v ciklostilu: Jožef Mayer, *Živa mašna daritev* (pomožni liturgični skript bogoslovcev, 1956) in Lercaro, *K maši, bratje* (ljubljski ordinariat 1957).

Teh navodil tudi nova »instrukcija« o sveti glasbi in svetem bogoslužju v duhu okrožnic Pija XII. de musicae sacrae disciplina in mediator Dei« z dne 3. septembra 1958. ni mnogo spremenila. Ta instrukcija je obvezen zakon, ker točka 11. pravi: »Ta instrukcija ima moč zakona za vse obrede latinske Cerkve.« Prinesla je za naše razmere marsikaj novega, posebno za organiste.

Zgoraj navedeni indult iz leta 1960. je uredil porabo instrukcije v naših razmerah in nam dal izredne olajšave.

Na podlagi instrukcije in indulta so naši škofje na jesenski konferenci leta 1960. sprejeli Vodilo za sodelovanje vernikov pri sveti maši. Nekateri vprašujejo, kakšna je obveznost tega vodila. Kar je v njem iz instrukcije, je obvezno kakor instrukcija sama; drugo je pač vodilo, ne zapoved, kako naj se instrukcija v naših razmerah izvede.

Lani smo v Cerkveni ljudski pesmarici, ki je izšla kot partitura in posebej samo kot besedilo, dobili izbor splošno rajširjenih cerkvenih pesmi za ljudske zborne maše. V njej pa je tudi navodilo, kako je pesmi za mašo, tudi za ljudsko zbornost, treba izbirati: pesmi morajo ustrezati tistemu delu maše, pri katerem se pojo.

Iz tega je razvidno, da navodil cerkvenega vodstva in praktičnih pripomočkov za ljudsko zbornost mašo ne manjka. Pač nimajo prav tisti, ki čakajo na nova navodila. Kljub vsemu nekateri ostajajo kar pri starem, ne le glede farne maše, temveč tudi npr. pri katehezi, pridigi itd. Drugi pa čakajo kar na sklepe (koncila, češ takrat bo spet marsikaj novega.

Kakšna naj bo ljudska zbornost maša?

Ljudsko zbornost mašo je treba uvesti v celoti tako, kakor je natisnjena, npr. v knjižicah ali v molitveniku. V občestvo združeni, ki je izšel lani v drugi izdaji, spet v sto tisoč izvodih.

Težave se navadno začnejo, ker ni prvega molivca in bravca. Prizadeven duhovnik ga bo gotovo brez velikih težav dobil. V sili more službo bravca, ki bere tudi berilo, in prvega molivca, ki začneja molitve in po potrebi tudi pesmi, opravljati ženska oseba. Njeno mesto je v prvih vrstah vernikov na ženski strani, pravi vodilo.

Pri zborni maši je v knjižicah in tudi v molitveniku nakazanih več variant. Da bo ta maša čimbolj enotna v vseh župnijah, se priporoča, da se povsed čimveč poje. Kjerkoli je po knjižici dovoljeno, naj se poje. Začne naj se s pesmijo, in sicer s prazniško, odbodno ali mašno. Pesem po berilu naj se izpuusti, kadar bi s petjem mudili mašnika za evangelij. Gotovo pojmo med obhajanjem vernikov in na koncu. Svet in Jagnje božje rajši pojmo, kakor bi samo molili. Po povzdigovanju pa nikar ne pojmo evharistične pesmi, kakor je v knjižnicah še priporočeno. Če že pojemo takoj po povzdigovanju, moramo peti daritveno. Najlepše pa je, če je po povzdigovanju do oče-naša »sveta tihota«; to priporoča imenovana instrukcija obredne kongregacije. To je čas za zasebno molitev. Tu naj se vsak zase združi s Kristusom na oltarju in se z njim Bogu daruje. Če drugega ne zna, naj prisrčno ponavlja kratke mašne molitve za povzdigovanje. Ta tihota je tudi cerkvenim pevcem zelo všeč, ker imajo čas, da tudi zase med mašo molijo in so boljše pri maši. Zato se priporoča pri vseh mašah, tudi pri takih z zborovskim petjem.

Prošnja, hvalospjev (prefacija) in prošnja po obhajilu so izrazito duhovniške, mašniške molitve. Te molimo pri ljudski zborni maši lahko na več načinov:

a) Mašnik jih glasno (in tona recto) moli, podobno, kakor jih pri peti maši poje. Ta način je poraben tam, kjer nimamo še bravca, oziroma prvega molivca. Pesmi bo že kdo začelnjak, za evangelij je tako najlepše, da ga bere mašnik sam. Take moremo uvajati ljudsko zborna mašo tudi tam, kjer imamo še težava s sodelavci, ki imajo pri njej posebne vloge.

b) Mašnik moli, kakor je v knjižici, glasno začetek in konec: Oremus... Per omnia saecula saeculorum. Vmes pa prvi molivec moli v domačem jeziku prošnjo, prefacijo, prošnjo po obhajilu. Vzami po iz slovenskega prevoda misala.

c) Prošnja in prošnja po obhajilu sta pa po vsebini zelo težki, težko razumljivi; še duhovniki jih slabo razumemo, če se posebej ne potrudimo. Zato se priporoča, da molivec ne moli cele molitve, temveč pove le vsebino teh prošenj. To kratko vsebino vsakokratnih prošenj imamo že sestavljeno v knjigi K maši, bratje, ki je zgoraj omenjena; treba je molitev le pretipkati in dati prvemu molivcu v roke.

Stojimo, klečimo, sedimo ...

Pravila o telesni drži pri maši so posneta po liturgičnih pravilih, ki veljajo za kor. Kdor bi mislil, da se s temi pravili zborna maša začne uvajati, bi bil podoben norcu, ki bi začel nišo zidati pri strehi. Tistega, ki bi bil v tem prevelik gorečnik, bi bilo treba spomniti za staro pastoralno modrost, da cerkve praznijo ne le tisti, ki se krčevito drže le starega, temveč tudi tisti, ki brez pouka in priprave uvajajo novosti. Pravila o telesni drži bo mogoče izvajati šele, ko bodo verniki že dobro liturgično izšolani in jih bodo izvajali spontano in z veseljem. Pa še takrat bodo izvedljiva le v cerkvah, kjer imajo dovolj udobne klopi. Da bi od odraslih vernikov zahtevali pri maši pogostno vstajanje, bi bilo na ravnost kruto, saj prihajajo pogosto od daleč in so od tedenskega dela zmučeni in utrujeni. Da vstajajo za evangelij, vero in morda tudi za očenaš, je zanje kar dovolj. Kdor je vpeljal tudi že vstajanje pri pristopu mašnika k oltarju in pri njegovem odhodu na koncu maše, naj tega ne odpravlja. Ni pa nujno, da bi tudi povsod drugod to vpljevali že zdaj. To bi imelo pomen, če bi mašnik pristopil po sredi cerkve med verniki in prav tako tudi odhajal. Pri nas so pa zakristije tik pri velikem oltarju in mašnik skozi vernike nima nobene poti.

Pripombe

Najprej moramo biti duhovniki sami prepričani, da je sodelovanje vernikov pri maši potrebno. Cerkev je to dovolj jasno, celo ponovno in z avtoriteto povedala. Sodobna pastoraacija brez sodelovanja vernikov na bo uspešna. Zato moramo duhovniki za zborna mašo najprej pridobiti in pripraviti — sebe. Treba je študirati, ponižno iti za glasom Cerkve in biti moramo za njena navodila s srcem zavzeti ...

Prostor za zborna mašo mora biti tudi dobro pripravljen. Cerkev mora biti akustična, če je velika, tudi ozvočena, dobro razsvetljena in okusno okrašena. Ne smemo pozabiti, da sodobnega človeka vzgaja kino, televizija in ilustrirani časopis, zato mu moramo tudi versko hrano nuditi v podobni obliki, da jo bo sprejel.

Brez temeljite priprave bo zborna maša vernikov prej nadležna kakor ljuba, rajši bodo imeli dosedanje nedeljske maše z zborovskim petjem. Ko je pa zborna maša udomačena, jo verniki žele in so nezadovoljni, če je kdaj ni. Zato je po-

trebna priprava na zbornu mašu, dobra kateheza. Z zbornu mašu je treba začeti pri mladini. Zato moramo dobro obdelati kateheze o maši, ki so po načrtu že v drugem letniku in so v novem Malem krščanskem nauku obširno obdelane.

Te misli so večinoma le pobude in nasveti, ki so jih dali prkatični delavci v Gospodovem vinogradu. Hvaležni smo jim! Cerkev hoče, da iz nemih gledavcev pri maši naredimo dejavno sodelujoče darovavce.

Dr Jože POGAČNIK

LITURGIJA I PASTVA

Da su liturgija i duhovna pastva u crkvenom životu intimno povezane, i odiviše je evidentno a da bi to istom trebalo dokazivati. Osobito je stvar jasna ako u njezinu promatranju pođemo od odnosa duhovne pastve prema liturgiji. Dosta se je s jedne strane sjetiti da je glavni liturđijski čin sv. Misa — s onim što misa bitno uključuje s priličnim sakramentom — u isto vrijeme i glavno sredstvo posvećenja duše i glavna kršćanska dužnost, a s druge da su svi sakramenti ujedno i primarne liturđijske funkcije pa da odmah vidimo koliko je duhovna pastva već »a priori« upućena na liturgiju i o njoj i iznutra i izvana ovisna. Liturgija joj je u tom smislu jedan od formalnih objekata. Manje je na prvi mah evidentna upućenost liturđije kao takve na duhovnu pastvu. Po sebi bi se liturgija kao izraz kulta prema najvišem biću mogla zamisliti i neovisno od direktno pastoralnih interesa: od posvećivanja ljudi, od spasavanja duša. To bi bilo kad bismo liturgiju uzeli samo kao dužnost adoracije i hvale kao Božje pravo na poklonstvo i na zahvalnost razumnih stvorenja. No čim liturgiju uzmemo cjelovito i konkretno u praksi čovječanstva a pogotovu u ekonomiji kršćanskoga spasenja, Kraljevstva Božjega — primarno kao misnu žrtvu — odmah je situacija posve drukčija. Ne samo da onda u njezin pojam ulazi i zadovoljština za prestupke i prošnja za božanske darove, nego se ona u kršćanstvu direktno uklapa u sistem nadnaravnog otkupljenja. Njezin je i subjekt i objekt — i primarni liturg i primarni liturđijski prinos — Otkupitelj, Spasitelj čovječanstva. Sin Božji koji je došao na svijet baš zato da spasi ljude. I sve su njegove akcije i institucije pa i liturđijske bitno obilježene tom otkupiteljsko-spasiteljskom notom. Glavni je liturđijski čin u kršćanstvu otkupiteljska žrtva Kristova sa Kalvarije: njezino mistično obnavljanje, njezina neposredna praktična primjena na ljudsku zajednicu otkupljenih. Ljudsko je spasenje po Božjim osnovama njezin direktni i specifični cilj: isto kao i proslava Božja. Boga kršćanska liturgija u misnoj žrtvi slavi velikim Kristovim poslušom Ocu u misiji koju je od njega primio (Iv 17, 1 — 26; 15, 8 — 10): da postane čovjekom i da kao čovjek, Bog-čovjek zadovolji Bogu za grijeha svijeta i čovječanstvo izmiri s Bogom.